

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Voorbij het stigma van de populistische demonstrant: protest heeft een centrale functie in onze democratie!

Verloo, N.

DOI

[10.5553/BenM/138900692020047001010](https://doi.org/10.5553/BenM/138900692020047001010)

Publication date

2020

Document Version

Final published version

Published in

B en M : Tijdschrift voor Beleid, Politiek en Maatschappij

License

Other

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Verloo, N. (2020). Voorbij het stigma van de populistische demonstrant: protest heeft een centrale functie in onze democratie! *B en M : Tijdschrift voor Beleid, Politiek en Maatschappij*, 47(1), 84-86. <https://doi.org/10.5553/BenM/138900692020047001010>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (<https://dare.uva.nl>)

Vorbij het stigma van de populistische demonstrant: protest heeft een centrale functie in onze democratie!

Nanke Verloo*

Zodra er in Nederland wordt geïrotesteerd, of het nu gaat om boeren, bouwers, politie, verplegers, docenten of klimaatactivisten, wordt het trauma van Fortuyn bijna direct opgerakeld. Commentatoren lijken protest alleen te kunnen duiden door een fortuynistische bril: het verweesde volk laat zijn stem horen door middel van verzet en populistisch stemgedrag. Deze bril, die niet alleen door Fabian Dekker maar eerder ook door Herman Tjeenk Willink (in *Trouw*), Paul Schnabel (in *De Telegraaf*) en VU-hoogleraar Jacquélien van Stekelenburg (in het *Reformatorisch Dagblad*) werd verwoord, doet de motieven van de demonstranten tekort, heeft een blinde vlek voor de vele lokale protesten en ontkent het belang van protest in onze democratie.

De onvrede tijdens Fortuyn zou je kunnen duiden als het failliet van het representatief stelsel; mensen voelden zich niet langer gerepresenteerd door de volksvertegenwoordiging. Om de onvrede die er nu heerst te begrijpen hebben we niet veel aan het label Fortuyn, sterker nog, het label simplificeert motieven en stereotypet demonstranten. Wat we wel zien is een complexe teleurstelling in het bekende Nederlandse poldermodel waarin iedereen aan het woord komt, maar niemand echt gehoord wordt.

Het lange praten en weinig luisteren creëert situaties waarin niemands belang echt wordt behartigd en iedereen een verliezer is. Geen wonder dat na ellenlange gesprekken rond de klimaattafels zowel de boeren als de klimaatactivisten niet blij zijn met een uitkomst waarin de grootvervuilers – industrie en luchtvaart – niet worden aangepakt. Het failliet van het poldermodel wordt nog zichtbaarder op lokaal niveau. In de decennia na Fortuyn heeft de Nederlandse overheid hard ingezet op de emancipatie en participatie van burgers. De burger moest emanciperen en zelf verantwoordelijkheid nemen voor zijn of haar leefomgeving: in de zorg door de Wet maatschappelijke ondersteuning, in de buurt door subsidies voor buurtinitiatieven, en in lokaal bestuur door participerende besluitvorming of zelfs cocreatie. Dat die geëmancipeerde burger opkomt voor zijn rechten is dus een succes van dit beleid. Maar tegelijkertijd zie je dat *als* burgers zich organiseren en uitspreken tegen beleid, ze regelmatig worden genegeerd of zelfs bestraft voor hun acties. Protest wordt zelden begrepen als participatie.

* Dr. Nanke Verloo is onderzoeker en docent aan de Universiteit van Amsterdam en lid van de redactie van *Beleid en Maatschappij*.

Vorbij het stigma van de populistische demonstrant: protest heeft een centrale functie in onze democratie!

Niet alleen op nationaal niveau wordt er meer gedemonstreerd, ook lokaal zijn er steeds vaker momenten waarop burgers zich afzetten tegen beleid (De Lange & Zuure, 2018) – denk aan lokale protesten tegen het weghalen van bomen, het herinrichten van pleinen, het bouwen van ondergrondse parkeergarages. Het Fortuyn-label ziet lokaal protest volledig over het hoofd, terwijl iedereen voorbeelden kent van het bekende ‘tokenisme’ waarin burgers worden opgetrommeld, maar waar na een langdurig participatieproces alsnog wordt besloten te doen wat eigenlijk al was bedacht. Het gevoel ‘niet serieus genomen te worden’ komt nog vaker voor wanneer bewoners zelf besluiten op de bres te staan voor een onderwerp. Zij worden zelden gehoord wanneer het niet de overheid is die hen uitnodigt, maar burgers zelf bepalen wat het onderwerp is en op welke plek en op welk tijdstip zij protesteren. Hun manieren passen vaak niet binnen de reguliere participatiekaders van inspraakavonden, bezwaarschiften of demonstraties waarvoor een vergunning is verleend. Hun protest wordt dan weggezet als ‘onwenselijk’, ‘vervelend’ of zelfs ‘ondemocratisch’, en demonstranten, mede dankzij het Fortuyn-label, worden afgedaan als populisten.

Dat is een gemiste kans voor het versterken van onze democratie. En het staat in paradoxaal contrast met de doelen van de bejubelde participatiesamenleving. Het lijkt alsof de overheid wel wil dat burgers participeren, maar niet dat het te politiek wordt! Die participerende burger mag zich bezighouden met een gezellige buurtbarbecue, niet met zaken waar het politieke debat echt over gaat.

Dat lokale protesten alleen in de nationale media worden belicht als ze escaleren in geweld – zoals de rellen tegen het asielzoekerscentrum in Geldermalsen – doet misschien lijken alsof demonstranten voornamelijk uit populistische motieven handelen. Maar niets is minder waar; protesten worden uitgevoerd door een heel breed scala aan burgers, van hoog- tot laagopgeleiden en van sociaaleconomisch sterke tot minder sterke burgers. Juist degenen die moeilijk te bereiken zijn voor de overheid doen *wel* mee in protest tegen zaken die hen direct raken. Die diversiteit maakt protest een uitgelezen kans om burgers te betrekken bij besluitvorming. Maar dat vraagt om bestuurders die ‘participatie’ breder begrijpen en ook momenten van protest zien als participatie.

In een sterke democratie wordt er gedemonstreerd. De recente geschiedenis laat zien dat protest de democratie juist vooruit helpt – denk aan de geschiedenis van de Amerikaanse burgerrechtenbeweging onder leiding van Martin Luther King. De machtsverhouding tussen de staat en het volk kan alleen worden gelegitimeerd door hoor en wederhoor. Naast stemmen heeft protest een cruciale rol in die balans. En die rol wordt alleen maar belangrijker naarmate de motivatie achter het protest het onderwerp is van felle tegenstrijd – zoals we bijvoorbeeld hebben gezien in de zwartepietendiscussie. Protest is een middel om structurele ongelijkheid en oneerlijke behandeling voor het voetlicht te brengen. De demonstranten verdienen het om in dat licht begrepen te worden, niet als vervelende populistische mensen die iets doen wat onwenselijk is. Het serieus nemen van protest versterkt democratische legitimiteit. En juist het gebrek aan die legitimiteit veroorzaakt nu de kloof tussen burger en overheid. Met andere woorden: bestuurders,

Nanke Verloo

heb het lef om af te stappen van het polderen en om echt met boze, gefrustreerde en ongehoorzame burgers in gesprek te gaan over zaken die er echt toe doen.

Literatuur

Hermet, C. (2019, 9 november). Springvloed in demonstratieland. *Reformatorisch Dagblad*.

Knoop, B., & Lange, R. de (2019, 9 november). De steeds luidere schreeuw om waardering en vertrouwen. *FD.nl*.

Lange, S. de, & Zuure, J. (2018). *#Woest. De kracht van verontwaardiging*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Reportage (2019, 9 november). Burger in opstand. *De Telegraaf*.